

רעפ 53779-02-25 - פלוני נ' מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

ברע"פ 53779-02-25

ברע"פ 55047-02-25

כבוד השופט חאלד כבוב

לפני:

פלוני

המבקש בברע"פ
53779-02-25:

פלוני

המבקש בברע"פ
55047-02-25:

נגד

מדינת ישראל

המשיבה בברע"פ
53779-02-25 ו-ברע"פ
55047-02-25:

בקשה למתן רשות לערור על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כבוד השופטת א' אורן) בעמ"ת 62345-01-25 מיום 13.02.2025; בקשה למתן רשות לערור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כבוד השופט ע' מסארווה) בעמ"ת 44725-02-25 מיום 18.02.2025; תשובות המדינה ט' אדר התשפ"ה (09 מרץ 2025)

תאריך הישיבה:
בשם המבקש בברע"פ
53779-02-25:

עו"ד רותם סרי; עו"ד שנהב מצה

בשם המבקש בברע"פ
55047-02-25:

עו"ד עמרי כהן

בשם המדינה:

החלטה

לפניי שתי בקשות למתן רשות לערור לפי סעיף 53(א1)(1) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן: חוק המעצרים). עניינה של הבקשה בברע"פ 53779-02-25 בהחלטת בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כבוד השופטת א' אורן) בעמ"ת 62345-01-25 מיום 13.02.2025. בגדרה, נדחה ערר המבקש על החלטת בית משפט השלום בראשון לציון (כבוד השופט א' נעמן) במ"ת 53616-12-24 מיום 02.01.2025; הבקשה בברע"פ 55047-02-25 נסובה על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כבוד השופט ע' מסארווה) בעמ"ת 44725-02-25 מיום 18.02.2025. בגדרה, התקבל ערר המשיבה על החלטת בית משפט השלום בתל אביב-יפו (כבוד השופט ט' לויטס) במ"ת 2002-02-25 מיום 17.02.2025.

רקע והשתלשלות העניינים

1. נגד המבקשים, קטינים ותושבי אזור יהודה ושומרון, הוגשו כתבי אישום המייחסים להם עבירות, שעניינן, בין היתר, כניסה לישראל או ישיבה שלא כחוק לפי סעיפים 12(1) ו-12(4) לחוק הכניסה לישראל, תשי"ב-1952; גניבת רכב, לפי סעיף 413ב לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); נהיגה פוחזת של רכב, לפי סעיף 338(א)(1) לחוק העונשין; ועבירות נלוות.

2. בתמציתית תואר, כי ביום 02.01.2025 הורה בית משפט השלום בראשון לציון על מעצרו של המבקש בברע"פ 53779-02-25 (להלן: מבקש 1), עד תום ההליכים בעניינו. זאת, תוך שהודגש כי מעשיו מקימים שתי עילות מעצר: עילת מסוכנות, הנשקפת מעצם כניסתו ללא היתר, ובפרט לנוכח העובדה שנכנס למטרת גניבת רכב; נוסף על כך, נקבע כי קיים חשש ממשי להימלטותו של מבקש 1, וזאת מעצם היותו תושב האזור. מבקש 1 הגיש ערר על החלטת בית משפט השלום, אשר נדחה כאמור ביום 13.02.2025, תוך שהוטעם כי "בהיות [המבקש] תושב הרשות שנכנס לישראל שלא כחוק, בשעת לילה מאוחרת, קיים סיכון נוסף במצבו, מחמת המצב הביטחוני המורכב עמו מתמודדת מדינת ישראל, גם בימים אלה [...] אין בסיס לטענה המשתמעת מדברי הסנגור לאפליה בין אזרח ישראלי לבין תושב האזור. מדובר בהבחנה רלוונטית בין שונים, שנובעת מהעדר חלופת מעצר אפקטיבית לתושב הרשות, בדמות מעצר בית או אזוק אלקטרוני, כמו גם בשל החשש להימלטות מהדין".

3. אשר למבקש בברע"פ 55047-02-25 (להלן: מבקש 2). ביום 17.02.2025 בית משפט השלום בתל אביב-יפו הורה על שחרורו בערבויות ובתנאים מגבילים. זאת, לאחר שהתרשם מתסקיר שירות המבחן, כי "מדובר בקטין ללא דפוסי התנהגות עבריינית, אשר משפחתו מגנה את התנהגותו בהסתבכותו בפלילים". בנתון לאמור, ותוך שבית משפט השלום נתן דעתו למצב הביטחוני הרגיש, נקבע כי "בנסיבות הקונקרטיות של מקרה זה, לאור גילו הצעיר מאוד של הקטין, העדר העבר, החלופה הטובה שהוצעה על ידי ב"כ [המבקש], מצאתי כי מקרה זה מהווה מאותם מקרים חריגים אשר מובילים למסקנה כי על בית המשפט להעדיף את חירותו של המשיב על פני מעצרו". כאמור, המשיבה הגיש ערר על החלטה זו, אשר התקבל ביום 18.02.2025, ובמסגרתו הורה בית המשפט המחוזי על מעצרו של מבקש 2 עד לתום ההליכים נגדו.

4. מכאן הבקשות שלפניי.

טענות הצדדים

5. לטענת מבקש 1 עניינו חורג מדלת אמות עניינו הפרטני, שכן לשיטתו הערכאות דלמטה קבעו קריטריונים בלתי אפשריים, שאינם ישימים - לא רק בעניינו שלו, אלא בעניינו של כל קטין אחר בנעליו - לבחינת ערבים שיערבו לנאשמים שהם תושבי אזור יהודה ושומרון. עוד נטען, כי באופן שגוי, הערכאות דלמטה יחסו את היות מבקש 1 קטין דווקא לחובתו, וזאת על-אף שמאפייניהם השונים של קטינים מצדיקים להקל עמם. כמו כן נטען, כי טעמי צדק פרטניים מטילים את הכף לטובת קבלת הבקשה, ובפרט מצוקתו הרגשית החריפה של מבקש 1, לנוכח שהיותו במעצר מאחורי סורג ובריה. מבקש 2 הצטרף, בעיקרם של דברים, לטענותיו של מבקש 1, תוך שהודגש כי קביעה קטגורית, לפיה לא יתאפשר שחרורם של קטינים תושבי האזור בשל החשש מהימלטותם, מנוגדת לקביעותיו של בית משפט זה. לבסוף נטען, כי נסיבותיו הפרטניות של מבקש 2 - נער בן 15; נעדר כל עבר פלילי; ממשפחה נורמטיבית המבקשת להשיבו למוטב - מצדיקות את קבלת הבקשה.

6. המשיבה מצידה סמכה את ידיה על החלטות בתי המשפט המחוזיים, הן בעניינו של מבקש 1, הן בעניינו של מבקש 2. לשיטת המשיבה, הבקשות דנן לא חורגות מעניינם הפרטני, והמבקשים לא הצביעו על כל נסיבה מיוחדת המצדיקה מתן רשות לערור. לגופם של דברים נטען, כי ההחלטות מושא הבקשות שלפניי לא קבעו כלל קטגורי בעניינם של תושבי האזור, משהחלטות אלה מעוגנות בנסיבות המקרים הקונקרטיים. יתרה מזאת נטען, כי החלטות אלה אינן "מנוגד[ו]ת לעקרונותיו של חוק הנוער", שכן "אין חולק אפוא, כי בעניינם של קטינים משמש המעצר כאמצעי אחרון, אשר יש לנקוט בו רק לאחר שנשללו כל יתר האפשרויות שעשויות להשיג את תכלית המעצר. בחינה כאמור צריכה להיעשות בזהירות ולקחת בחשבון את גילו של הקטין ואת השפעת המעצר עליו. ואולם, מקום בו לא ניתן להשיג את תכליות המעצר בדרך שפגיעה בחירותו של הקטין תהיה פחותה, יש להורות על מעצרו, חרף גילו".

7. במסגרת הדיון שהתקיים לפניי, לאחר שבאי-כוח הצדדים חזרו על טענותיהם לעיל, הערתי כי בית משפט זה קבע בשורה של החלטות, שאין לקבוע כלל קטגורי ביחס לתושבי האזור. בנתון לכך, ובשים לב להיות המבקשים קטינים, המלצתי לצדדים לבחון את האפשרות של חלופת מעצר, אשר יכולה לענות על חששותיה הלגיטימיים של המשיבה. בסופו של דבר, ולאחר שיח ושיג שהתנהל בין הצדדים, הציע באת-כוח מבקש 2, כי ההגנה תציע חלופות בשטחי ישראל, אשר יכולות לאיין את מסוכנותם של המבקשים וכן את החשש מהימלטותם. המשיבה מצידה טענה, כי ככל ויוצעו חלופות כאמור, המשיבה שומרת על זכותה להתנגד לשחרור המבקשים לחלופת מעצר.

8. מכאן החלטתי.

דיון והכרעה

9. לאחר שעיינתי בבקשות ונתתי דעתי לטענות הצדדים ובאי כוחם, מצאתי מקום לעשות שימוש בסמכותי לפי סעיף 53(א1)(2) לחוק המעצרים ולדון בבקשות כאילו ניתנה רשות והוגשו עררים על-פי הרשות שניתנה. עוד מצאתי מקום לקבל את העררים, אך זאת באופן חלקי בלבד ובהתאם לשיח שהתנהל באולם.

10. כידוע, רשות לערור לבית משפט זה ב'גלגול שלישי', קרי על החלטות שנבחנו בערר על-ידי בית המשפט המחוזי, תינתנה רק במקרים חריגים, בהם מתעוררת שאלה משפטית עקרונית או ציבורית, או כאשר מתעורר חשש לאי-צדק חמור או עיוות דין (ראו, מיני רבים: ברע"פ 32140-12-24 אל הליס נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (18.12.2024) (להלן: עניין אל הליס)). חרף טענותיהם של המבקשים, סבורני כי הבקשות דנן לא מעוררות שאלה משפטית עקרונית, שכן ההחלטות נטועות בנסיבות הפרטניות של כל אחד מהמקרים. לצד זאת, הקושי שמעוררים המקרים שלפניי, בגינו החלטתי לדון בבקשות אלה במאוחד ולקבל את הבקשות, נעוץ במתח בין העמדה הבסיסית ביחס למעצר קטינים, והעובדה שעסקינן בנאשמים תושבי אזור יהודה ושומרון. כפי שיבואר להלן, סבורני כי במניין השיקולים אותם שקלו הערכאות קמא, לא ניתן לטעמי משקל מספק לשיקול, לפיו הגם שקטינות אינה מהווה חסינות, בעניינם של קטינים המעצר משמש כאמצעי אחרון, אשר יש לנקוט בו רק לאחר שנשללו כל יתר האפשרויות שעשויות להשיג את תכלית המעצר, באופן שיש בו כדי לגרום לאי-צדק.

11. נקודת המוצא לדיון טמונה כבר בסעיף 21(ב)(1) לחוק המעצרים, שקובע כי יוחלט על מעצרו של נאשם רק אם "לא ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של שחרור בערובה ותנאי שחרור, שפגיעתם בחרותו של הנאשם פחותה". אשר לקטינים, סעיף 22(ב) לחוק המעצרים קובע, כי היות הנאשם קטין מהווה נסיבה מיוחדת, שעשויה לתמוך במעצר בפיקוח אלקטרוני חלף מעצר מאחורי סורג ובריח (בש"פ 3144/20 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 21 (07.06.2020)). נוסף על כך, ובאופן קונקרטי יותר, הוראת סעיף 10א לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971 (להלן: חוק הנוער), מורה כי "לא יוחלט על מעצרו של קטין אם ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך שפגיעתה בחירותו פחותה", וכן כי "בקבלת החלטה על מעצרו של קטין, יובאו בחשבון גילו והשפעת המעצר על שלומו הגופני הנפשי ועל התפתחותו". חוק הנוער קובע אם כן הסדר ספציפי ביחס לקטינים, לפיו וכברירת מחדל, קטין לא יעצר מאחורי סורג ובריח אם ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך אחרת. מכאן, שבמתח שבין השגת מטרת המעצר לבין הפגיעה בחירותו של הקטין-הנאשם, המחוקק אמר את דברו. כפי שנפסק בבש"פ 6502/10 מדינת ישראל נ' פלוני (13.09.2010):

"בשיטתנו המשפטית, אין דינו של נאשם שביצע את העבירה בהיותו בגיר, כדין נאשם שהיה קטין בעת ביצוע העבירה. לגבי זה האחרון, יש לבצע בדיקה דקדקנית ומוקפדת, שמא ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של חלופה [...]". (שם, בפסקה 5).

12. עם זאת, בענייננו, מלבד היותם של המבקשים קטינים, מדובר בתושבי אזור יהודה ושומרון וברור שלכך יש רלוונטיות; שהרי אין חולק כי העובדה שהמבקשים אינם תושבי ישראל משפיעה על החשש מהימלטותם. ברם, כפי שציינתי אך לאחרונה בברע"פ 34875-12-24 חואמדה נ' מדינת ישראל

(22.12.2024) (להלן: עניין חואמדה), שיקול זה הוא שיקול אחד מני רבים:

"כפי שקבעתי אך לאחרונה [בעניין אל הליס] וכפי שקבע השופט ע' גרוסקופף בברע"פ 72867-11-24 אסעיד נ' מדינת ישראל (05.12.2024), כאשר בית המשפט שוקל את מעצרו עד תום ההליכים של תושבי הרשות הפלסטינית, עליו לתת דעתו לנסיבות המקרה הקונקרטי, לרבות רמת המסוכנות; החשש להימלטות; גילו של הנאשם; קיומו של עבר פלילי; האם מיוחסות לנאשם עבירות נלוות וטיבן של עבירות אלה. כך למשל, לא ניתן להשוות בין מי שהעבירה היחידה המיוחסת לו היא עבירה של שהייה בלתי חוקית בישראל לבין מי שנלוות לעבירה זו עבירות נוספות, כמו בענייננו, אשר עשויות להעיד על רמת המסוכנות הנשקפת מהנאשם. ברי, כי הבחנה זו היא שיקול אחד מני רבים, אליהם בית המשפט נדרש להתייחס בבואו להכריע בבקשת מעצר עד תום ההליכים של תושבי הרשות הפלסטינית" (שם, בפסקה 11) (ההדגשות לא במקור - ח' כ').

13. במילים אחרות, גילם של המבקשים, בפרט נוכח היותם קטינים, הוא נתון מהותי בבואו של בית המשפט להכריע בבקשת מעצר עד תום ההליכים. בהקשר זה המשיבה טענה, כי על-אף גילם הצעיר של המבקשים, העבירות הרבות הנלוות לעבירת הכניסה לישראל שלא כדין, מצביעות על מסוכנותם הברורה, באופן שמוביל בהכרח למעצרו עד תום ההליכים. אין בידי לקבל טענה זו.

ראשית, לפי הפסיקה בסוגיה זו, ובפרט קביעתי בעניין חואמדה, ההבחנה בין מי שיוחסה לו עבירה של שהייה בלתי חוקית בלבד, לבין מי שיוחסו לו גם עבירות נלוות לכך, היא לא ה-שיקול ה-בלעדי. שנית, חוק הנוער קובע נקודת מוצא ברורה, לפיה יש למצות את האפשרות של חלופת מעצר, ורק לאחר שבית המשפט נוכח לדעת שאין בנתון חלופת מעצר אשר תשיג את מטרות המעצר, יורה הוא על מעצר עד תום ההליכים, מאחורי סורג ובריח, של קטין. כלל זה נכון אף בהקשרם של מי שאינם תושבי ישראל, לרבות תושבי האזור. ייאמר מיד, כי אין בכך כדי להתעלם מהקשיים האובייקטיביים הטמונים בחלופת מעצר בכל מה שקשור לתושבי האזור. ברי כי על חלופת המעצר לתת מענה הולם לקשיים אלה, שאם לא כן לא יהיה מנוס ממעצר ממשי. ואולם, אין בכך כדי לפטור את בית המשפט מחובתו, אשר מקבלת משנה תוקף בעניינם של קטינים, מלמצות את בחינת האפשרות של חלופת מעצר עד תום.

14. מכאן לענייננו. מקובלת עליי עמדת המשיבה, כי לא ניתן לאיין את מסוכנותם של המבקשים, כמו גם את החשש מהימלטותם, באמצעות קביעת ביטחונות וערבויות בלבד תוך שחרורם לשטחי האזור. לצד זאת, ולנוכח ההצעה במסגרת הדיון כי המבקשים יציעו חלופות מעצר בתוך שטחי מדינת ישראל, הגעתי לכלל מסקנה כי יש להחזיר את הדיון בענייננו של כל אחד מהמבקשים לבית המשפט השלום הרלוונטי, על-מנת שזה ידון בחלופות שיוצעו, בהתאם לשיקול דעתו ובכפוף לאמור בהחלטתי זו. כך תוגשם התכלית הניצבת ביסוד חוק הנוער, לצד שמירה על האינטרס בדבר ביטחון הציבור.

15. בראי החלטתי זו, המבקשים יגישו לבתי משפט השלום בקשות לעיון חוזר בתוך 10 ימים, במסגרתן יוצע מערך פיקוח הולם בשטחי מדינת ישראל. הבקשות תתבררנה בהקדם האפשרי, ויוכרעו כחוכמתם

של היושבים בדיון. למען הסר ספק, עד למתן החלטה אחרת בעניינו של כל אחד מהמבקשים, המבקשים יוותרו במעצר מאחורי סורג ובריח.

ניתנה היום, י' אדר תשפ"ה (10 מרץ 2025).

חאלד כבוב
שופט